

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Vývoj konceptu britské národní identity

Marie Sigmundová

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy britská a americká studia

Bakalářská práce

Vývoj konceptu britské národní identity

Marie Sigmundová

Vedoucí práce:

Mgr. Zuzana Krčálová

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Ráda bych poděkovala vedoucí práce Mgr. Zuzaně Krčálové za odborné vedení, cenné rady a čas, který mé práci věnovala.

Obsah

1	ÚVOD.....	1
2	VYMEZENÍ HLAVNÍCH POJMŮ	4
	2.1 Identita	4
	2.2 Kolektivní identita	4
	2.3 Národní identita.....	5
	2.4 Národ a stát	5
	2.5 Nacionalismus.....	7
3	KRÁLOVSTVÍ VÍCE IDENTIT	8
	3.1 Historie Spojeného království	8
	3.2 Wales.....	10
	3.3 Skotsko	11
	3.4 Severní Irsko	13
	3.5 Anglie	15
4	BRITSKÁ IDENTITA.....	18
	4.1 Pohledy na britskou identitu.....	18
	4.2 Prvotní atributy britské identity.....	19
	4.2.1 Války.....	19
	4.2.2 Protestantismus.....	20
	4.2.3 Monarchie.....	20
	4.2.4 Westminster.....	21
	4.2.5 Shrnutí	21

5	CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED ZLOMOVÝCH OBDOBÍ	
	BRITSKÉ IDNETITY	22
5.1	Imperiální identita	22
5.2	Období první světové války	26
5.3	Meziválečné období	28
5.4	Druhá světová válka	30
5.5	Suezská krize	32
6	DRUHÁ POLOVINA DVACÁTÉHO STOLETÍ.....	33
6.1	Klesající role Westminsteru	33
6.2	Sílící nacionalismus.....	34
6.3	Slábnoucí role vyznání a vlny imigrace	37
6.4	Monarchie	38
7	VIZE REDEFINOVANÉ BRITSKÉ IDENTITY.....	40
7.1	Blairův koncept	40
7.2	Multinárodní koncept.....	41
8	ZÁVĚR.....	43
9	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	46
10	RESUMÉ	51

1 ÚVOD

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je stát, jehož území osidlovaly a stále, i když omezeně, osidlují odlišné národy. Spolu s odlišnými zvyky, jazyky či například vyznáními se na tomto území sráží odlišné národní identity, které tyto rozdílné charakteristiky v podstatě ohraničují. Britská národní identita, je tedy díky své rozmanitosti už ze své podstaty fenomén, který dodnes vzbuzuje mnoho otázek a zanechává jich mnoho nezodpovězených. Co to vůbec britská identita je, jaké jsou její atributy, zdali a jak se mění v čase či jestli stále existuje, nebo jde již o přežitý mýtus? Toto jsou všechno otázky, které okolo tohoto fenoménu vyvstávají a o kterých dodnes mnoho autorů debatuje.

Jak již sám název práce napovídá, cílem je představit vývoj konceptu britské národní identity, čehož bude dosaženo především díky vytvoření jakéhosi chronologického přehledu vývoje tohoto fenoménu. V rámci tohoto cíle, pak uvedu atributy, které měly na tento fenomén výraznější vliv, tedy ty, které ho v podstatě formovaly a přeformovaly. S tímto cílem pak také souvisí otázka dnešního pojetí konceptu britské národní identity. Je to stále silně žijící jev, či jde již o pouhou historii? Jaké je jeho směřování?

Aby bylo možné odpovědět na tyto otázky, je převážná část práce koncipována chronologicky a to po obdobích, které jsou pro tento fenomén zlomové. V práci jsou vyzdvihnuty některé atributy, které britskou identitu během let formovaly. Tyto atributy následně slouží pro srovnání jejich dřívější a dnešní intenzity. Je třeba též podotknout, že atributů a vlivů, které měly účinek na britskou národní identitu, je mnoho. Z tohoto důvodu zde nejsou všechny vypsány. Na konci práce je pak nastíněn možný vývoj, jakým se britská identita neboli britství, může ubírat.

Stať práce je tedy rozdělena do šesti hlavních částí. V první části nadefinuji pojmy, jako je identita, národ a nacionalismus a to z

toho důvodu, že jejich pochopení je pro tuto práci nezbytné. Pro tuto část použiji zejména dílo Montserrata Guibernaua, *The identity of Nations*, díla sociologů Anthony Giddense a Bohumila Geista, nebo například dílo Miroslava Hrocha, které se zabývá vymezením národa, nacionalismu a identity.

Vzhledem k tomu, že je Spojené království dodnes osídleno čtyřmi hlavními národy, anglickým, skotským, irským a velšským, které se na vzniku a vývoji britské národní identity neodmyslitelně podílely, je druhá část práce věnována zběžnému historickému přehledu formování tohoto státu. Následně se práce věnuje zvláště každé části britských ostrovů, a to z historického i kulturního hlediska. Důvod této části práce je pochopení, že Spojené království je stát vystavěn především na čtyřech odlišných národech a koncept britské národní identity může být tedy chápán i jako dočasný zastřešující prvek. Pro tuto část využiji převážně literaturu zabývající se dějinami a kulturou Británie, či jednotlivých částí. Jmenovitě například práce historiků Kennetha O. Morgana, novináře Jeremyho Paxmana či dílo, pojednávající o kulturní identitě, *The British Cultural Identities* od autorů Petera Childse a Mika Storryho.

Následující kapitola je již věnována samotné britské národní identitě. Je zde představeno několik konceptů, jak můžeme britskou identitu chápat a to například z pohledu Lindy Colley, Keitha Robinse nebo Paula Warda. Dále je zde představen proces jejího počátečního formování, spolu s vyzdvižením některých atributů, které se na vzniku tohoto fenoménu neodmyslitelně podílely.

Čtvrtá, hlavní část práce, je věnována čtyřem časovým obdobím, která měla zásadní vliv na britskou národní identitu. Konkrétně je to doba rozkvětu britského impéria, první světová válka, meziválečné období a druhá světová válka. V této kapitole budu čerpat převážně z knih od historiků Nialla Fergusona, Ellis Wassona a Denise Judda, vzhledem k dostatečné obsáhlosti těchto knih.

Předposlední kapitola se věnuje událostem od druhé poloviny dvacátého století se zaměřením na atributy, které historicky ovlivňovaly britskou národní identitu a následnému zhodnocení jejich intenzity a vlivu na udržení tohoto fenoménu až do současnosti. Konkrétně se v této kapitole budu zabývat dnešní rolí Westminsteru a tomu, jak jeho role během let slábla. Dále otázkou, zvýšené imigrace do Spojeného království, která přivedla celou řadu nových národů, fenoménů, kultur a vlivů. V neposlední řadě se zmíním i o vzestupujícím regionálním nacionalismu, který je pro druhou polovinu dvacátého století charakteristický.

V poslední kapitole pak seznámím čtenáře s možným budoucím vývojem fenoménu britské národní identity a to ve dvou konceptech. Jedná se o pohled bývalého britského premiéra Toniho Blaira a pohled na národní identitu jako na multinárodní koncept. Pro tuto kapitolu bylo použito především knihy *British Cultural Studies* od autorů Davida Morleyho a Kevina Robinse a dále novinové články a zdroje zabývající se dějinami Spojeného království.

Jak již bylo výše zmíněno, kromě odborných knih je práce založena na internetových zdrojích a elektronických člancích. Z internetových zdrojů jde především o zpravodajské zdroje jako je BBC, nebo The Telegraph. Dále portál zabývající se statistikami, konkrétně CIA World Factbook a v neposlední řadě je čerpáno i z encyklopedie pro vysvětlení pojmů, jmenovitě Encyklopedia Britannica.

2 VYMEZENÍ HLAVNÍCH POJMŮ

2.1 Identita

Pojem identity je velmi mnohoznačný. Je to termín hojně používaný v sociologii, psychologii a dalších sociálních a humanitních vědách. Identita může být osobní, sociální nebo například národní, přičemž ztotožnění se s jednou formou nevylučuje formy jiné. Naopak, každý z nás má mnoho různých identit, které jsou seřazené dle jejich přínosu k pochopení a identifikaci sebe sama. V jednom z možných pojetí je identita proces, v rámci kterého chtějí lidé přesně stanovit, kdo jsou, tím že se srovnávají s lidmi ostatními (Geist, 1992: 119-120).

Naproti tomu Anthony Giddens píše, že identita je souhrn typických rysů jedince nebo kolektivu, které jsou obvykle podmíněny nějakou sociální charakteristikou. U jedince i skupiny je takovým označením hlavně jméno. Národní identita se podle jeho definice řídí tím, jestli se daná osoba považuje například za Angličana, či Francouze (Giddens, 1999: 550).

Když tyto dvě definice shrneme a budeme se ptát co je to individuální identita, můžeme tím vlastně definovat soubor charakteristických rysů, které nás odlišuje od ostatních. Pro jednotlivce by to mohl být jazyk, morální hodnoty, závazky, kultura, náboženství, nebo způsob myšlení (Parekh, 2000: 1). Když toto spektrum přeneseme na kolektiv, vznikne nám kolektivní identita.

2.2 Kolektivní identita

„Kolektivní identita se často pokládá spíše za vedlejší účinek existence sociálních struktur, nebo pozůstatek tradičních životních světů, který měl zaniknout na cestě k modernímu universalismu a globální syntéze (Eisenstadt, Giesen, 2003: 361).“ Pro její bližší vymezení je vytvořen obecný model, podle kterého můžeme kolektivní identitu více pochopit. Podle něho je kolektivní identita sociální konstrukt, vytvářený

skupinami, které mezi sebou hledají podobnost a v určitých situacích jednají podobně. Jsou to společnosti, které jsou sice odlišné, ale musely se navzájem alespoň do jisté míry uznat rovnoprávnými. Důležité pro kolektivní identitu je vykonstruování nové hranice, která dovnitř zahrne nové členy a za hranice „vysune“ ty, se kterými se neztotožnila (Eisenstadt, Giesen, 2003: 361). Typem kolektivní identity, která je přenesena na politickou jednotku, je identita národní.

2.3 Národní identita

Dle Montserrat Guibernau je národní identita kolektivní cítění založené na přesvědčení o příslušnosti k jednomu národu a sdílení většiny jeho vlastností, které ho odlišují od národů jiných. Lidé příslušní k jednomu národu věří s různou intenzitou ve společnou kulturu, historii, příbuzenství, jazyk, náboženství, území, zakládající momenty a budoucnost. Národní identita je nejvíce posílena kolektivní vzpomínkou na čas, kdy zemi sužoval útisk, byla pod nadvládou mezinárodního vedení, nebo naopak dosáhla nezávislosti. Národní identita je obecně přičítána k národnímu státu, ale mohou ji mít i jedinci patřící k národům beze státu. Příkladem takových to národů může pak být Skotsko, Irsko, nebo Wales (Guibernau, 2007: 11).

2.4 Národ a stát

Než budeme definovat samotný pojem národ, musíme si nadefinovat celek, který se s národem často chybně zaměňuje, a to stát. Klasická definice státu tak jak jí podává Max Weber, označuje stát za lidské společenství, které má na určitém území monopol na legitimní užití fyzického násilí. Ostatní skupiny ve společnosti mají právo na násilí, jen do té míry, do jaké ho stát povolí (Weber cit. dle Rosůlek, 2002: 46).

Dle politologického slovníku je stát subsystemem systému politického, který je suverénní, hierarchicky uspořádaný a politickou mocí vybavený. Jeho znaky jsou státní moc a suverenita, tvorba práva a zabezpečení

jeho uplatňování, státní území a občanství, vydávání peněz a výběr daní (Adamová, 2001: 236).

Ve shrnutí můžeme tedy stát definovat na základě třech charakteristik. Za prvé je to politická jednotka s jasně vymezenými hranicemi a trvale osídleným územím. Za druhé se jedná o instituce, které ustanovují prostředky násilí a za třetí má stát monopol na vytváření vlády na svém území (Rosůlek, 2002: 46).

Definovat národ už tak jednoduché není. Podstata národa je těžko definovatelná. Jedná se o jakýsi pocit homogenity určité skupiny, či pocit sounáležitosti a jednotnosti. Connor k této definici píše: „Touto Podstatou je psychologická vazba, která spojuje určité lidi, a v jejich podvědomém přesvědčení je zcela zásadně odděluje od všech ostatních (Connor, 2003: 156).“ To, co je tak problematické na vymezení národa je jeho možná zaměnitelnost s jinými skupinami, které k sobě cítí nějakou psychologickou vazbu. Jako příklad uvádí Connor náboženskou skupinu Amiše, nebo Apalačské horaly, či starousedlíky v severoamerickém státě, Maine (Connor, 2003: 156).

Další úskalí definovatelnosti národa se pojí s odlišným jazykovým výkladem. Například anglické slovo „nation“. To se již od počátku sedmnáctého století užívá pro definici obyvatel jedné země, bez ohledu na různá etnika v něm žijící. Počátek zaměnitelnosti národa se státem pak můžeme vidět ve francouzském výkladu *l'état c'est le peuple*.¹ K tomuto chápání národa došlo díky rozšíření doktríny suverenity lidu, kdy se lid začal zaměňovat za stát, neboli došlo ke ztotožnění státu a lidu a tedy stát začal být chápán jako národ (Connor, 2003: 158 - 159).

Pro zjednodušení a ucelení uvedu definici ze všeobecného slovníku mezinárodních vztahů, podle kterého jde o společenskou skupinu, která má společnou ideologii, společné instituce, zvyky a pocit homogenity. V národě je však také přítomen silný skupinový pocit

¹ *L'état c'est le peuple* – přeloženo: stát to je lid.

sounáležitosti, spojovaný s určitým územím (Jack C. Plano cit. dle Connor, 2003: 156).

2.5 Nacionalismus

Pojem nacionalismus se poprvé objevil v devatenáctém století v Evropě a od té doby se projevil v nejrozmanitějších formách – demokracii, komunismu, nebo například fašismu. Podstata této doktríny je v přesvědčení, že lidstvo je rozděleno na národy, které se od sebe odlišují a které si činí nárok na svou vlastní autoritu neboli svou vlastní legitimní vládu.

Nacionalismus si prošel řadou proměn, ale to, co zůstává vždy stejné a to co je pro nacionalismus charakteristické, je požadavek národa, který má své vedení identifikované s většinou obyvatel. Každý národ, který je hnaný nacionalismem má za cíl politické sebeurčení (Kohn, 2003: 87 - 90). V podstatě bychom mohli říci, že nacionalismus je vystavěn na myšlence národní identity, tedy snaze nějakého kolektivu se vymezit vůči jiným národům a být samostatnou, specifickou, národní jednotkou.

3 KRÁLOVSTVÍ VÍCE IDENTIT

3.1 Historie Spojeného království

Spojené království Velké Británie a Severního Irska je oficiální název ostrovního státu na západ od kontinentální Evropy. Jak sám název napovídá, nejedná se o stát původně jednoho národa. Spojené království zahrnuje čtyři administrativní části.² Původně samostatné Anglické království k sobě v roce 1536, za vlády Jindřicha VIII, připojilo Wales, jihozápadní oblast ostrova. Toto připojení, které bylo později následováno ještě připojením Irska a Skotska, bylo důsledkem obavy Anglie o svoji bezpečnost. Stálé spory s Francií a Španělskem nutily Anglii „pojistit“ si jednotlivé části ostrova, aby v případě války byly jednotné (Morgan, 1999: 230 – 231).

V roce 1707, za vlády Anny Stuartovny, následovalo spojení se severním královstvím Skotským a vznik nového útvaru Království Velké Británie. Toto spojení bylo důsledkem vlády Stuartovců, kteří po smrti poslední anglické tudorovské panovnice Alžběty I., vládli od roku 1603 jak Skotsku, tak Anglii. Už od počátku tento svazek neutvářel mezi Skotskem a Anglií přátelství, právě naopak. Již od počátku bylo velkým problémem náboženství. Skotský Kirk³ byl za vlády Karla I, který vládl mezi lety 1625 – 1649, násilně ovlivněn anglickými náboženskými zvyklostmi, což v zemi vyvolalo silnou nevoli. Skoti měli strach, aby se nestali jen „mladším bratrem“ silnější Anglie. Petice a nepokoje vyvrcholily v revoluci a v polovině sedmnáctého století bylo Skotsko kontrolováno anglickou armádou. To spolu s finančními těžkostmi zapříčinilo ještě větší zahořknutí Skotska vůči Anglii. Následná léta byla stále ve jménu bojů, povstání a církevní reformace. Unie nakonec byla završena v roce 1707, kdy došlo k vytvoření Království Velké Británie a do kterého Skotsko

² Spojené království Velké Británie a Severního Irska je rozděleno na čtyři administrativní části – Anglii, Irsko, Skotsko, Wales a samostatný ostrov Man, přičemž jednotlivé části nejsou stejně velké, ani nemají stejné administrativní zastoupení.

³ Kirk je jiný název pro národně ustanovenou církev Church of Scotland.

vešlo se svými církevními a právními institucemi. Tento útvar vydržel necelých sto let a v roce 1800 došlo k poslednímu připojení v rámci ostrova, a to připojením Irska (Wormaldová, 2007: 114 – 141).

Již král Jindřich VIII, vládnoucí od roku 1509 do roku 1547, se prohlásil za krále Irska, tehdy se však jeho moc nevztahovala na celé území, ale pouze na území, které bylo již předtím zabráno anglickým králem Eduardem I, který panoval mezi léty 1272 a 1307. Protestantští Angličané se mimo jiné i ze strachu ze spojení římskokatolického Irska s nepřátelským Španělskem rozhodli kolonizovat Irsko a tomuto spojení zamezit. Za vlády královny Marie a po ní Alžběty byly v Irsku systematicky vytvářeny anglické osady, které měly pomoci urychlit kolonizaci a přispět ke stabilizaci v zemi. Za Alžbětina nástupce Jakuba I. kolonizace nadále pokračovala, bylo zabíráno větší a větší území a to bylo přidělováno „civilizovaným“ obyvatelům Anglie a Skotska. V roce 1641 vše vyvrcholilo ve vzpouře, při níž bylo zabito na dva tisíce protestantů. Přestože rivalita stále přetrvávala, do Irska se stěhovalo stále více Angličanů a Skotů a budoucímu připojení už nešlo dlouho vzdorovat (Ferguson, 2007: 90-93).

Po letech kolonizace, příslibů a stále se měnících zákonů bylo Irsko k unii připojeno v roce 1800. Irsko se i v dalších letech domáhalo samosprávy a nezávislosti. Tyto snahy vyústily v první polovině dvacátého století v rozdělení Irska a vzniku samostatné Irské republiky, přičemž Severní Irsko zůstalo připojeno k Spojenému království. Konečnou podobu, kterou známe nyní, tedy Spojené království Velké Británie a Severního Irska je datována pět let po osamostatnění Irské republiky, tedy v roce 1927.

Každá z budoucích částí Spojeného království přišla do budoucího Spojeného království se svým jazykem, tradicemi, územím, kulturou a historií. Všechny tyto atributy se alespoň částečně odlišovaly a tím podle výše zmíněné definice došlo ke střetu čtyř identit. I když dodnes mnoho odlišností přetrvává, některé se již začaly smývat. Cílem této kapitoly není

komplexně představovat historii a proměny zvyků a kultury jednotlivých částí, je to spíše jakýsi náhled do problematiky nejednotné identity státu.

3.2 Wales

Dnes se k velšskému původu hlásí zaokrouhleně 4,9% obyvatel ostrova.⁴ Území Walesu bylo připojeno již za vlády Jindřicha VIII v roce 1536, a tedy sdílí s Anglií a posléze i se Skotskem a Severním Irskem značnou část historie. Původní velšské marky byly přeměněny na hrabství, bylo zavedeno anglické právo a anglické zvyklosti, které se týkaly držby a dědictví pomalu začaly převládat (Morgan, 1999: 231).

Wales dokonce nemá ani své zastoupení na celostátní vlajce „Union Jack“ a angličtina se stala jedním ze dvou oficiálních jazyků. Velštinu poznamenal zákon z roku 1870, tzv. „education act“, který zakazoval učitelům používat velštinu jako prostředek ve vzdělání. Přestože od roku 1960 v rámci nástupu politického nacionalismu popularita velštiny začala stoupat, nemůžeme říci, že by se zcela oživila. Velština se sice objevuje v rádiích na celonárodní úrovni, ale mezi lety 1981 a 1991 klesl počet lidí aktivně mluvících velštinou z 19% na 18,7%(Childs, Storry, 1997: 256). Nesmíme také zapomenout na to, že oficiálním jazykem ve Spojeném království je angličtina (Childs, Storry, 1997: 256 - 257).

Dalším důležitým atributem identity je náboženství. Ve Spojeném království jsou jako oficiální církve ustanoveny církve Anglikánská a Skotská. Wales má však ještě trochu specifitější vymezení. Tradičně důležitou roli, zde hraje metodistická církev a církev kongregační. Obě tyto církve kladou důraz na individuální zbožnost a přísná puritánská pravidla. Kromě toho můžeme ve Walesu nalézt i tzv. „chapel“⁵, který

⁴ CIA World Factbook. Europe: Great Britain. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, 2. 3. 2012).

⁵ „Chapel“ původně vznikly jako privátní domy, kde se scházeli příslušníci baptistické a kongregační církve. Powys Digital History Project. Religion in Wales. Church and Chapel. (<http://history.powys.org.uk/history/common/church1.html>, 16. 3. 2012).

reprezentuje věřící, kteří jsou v porovnání s anglikánskou církví více extrémističtí. Oficiálně je však ustanovena církev Anglikánská, která je ve Walesu nazývána Church in Wales. Zde se nejedná o bouření proti autoritě, tyto církve zde mají tradici a jde tedy spíše o národní znak, nežli snahu Walesu se v náboženství vymezit (Childs, Storry, 1997: 284 - 285).

Wales má své národní symboly, velšskou vlajku, a hymnu, která v překladu zní: „Stará země mých otců.“ Stejně jako každá ze čtyř částí království má i svůj fotbalový tým. Navíc, bylo na základě referenda z roku 1997 vytvořeno Velšské národní shromáždění. Ve Walesu působí také velšská národní strana s názvem Plaid Cymru, která byla založena již v roce 1925.⁶

Od dob svého spojení s anglickým královstvím neměl Wales separatistické tendence a v rámci Spojeného království hledal spíše rovnost než exkluzi. Přítomnost dvojí identity potvrzuje i událost z roku 1928 kdy při odhalování válečného památníku byli Velšané popsáni jako lidé vědomi si své původní národnosti, ale stejně tak vědomi si své příslušnosti k Impériu (Morgan, 2008: 5). Wales si díky své integraci také ekonomicky polepšil, za imperiálního ekonomického rozkvětu Wales vzkvétal stejně jako zbytek impéria a tak byl nakloněn k ideji britství. Například během první světové války se Velšané hlásili do služeb armády jako dobrovolníci více než Angličané a Skoti (Ward, 2004: 143 - 146). To vše nasvědčuje faktu, že ve Walesu panuje dvojí identita, velšská a britská.

3.3 Skotsko

Skotsko bylo k unii připojeno počátkem osmnáctého století. Po Anglii je Skotsko na druhém místě jak ve velikosti území, tak v počtu

⁶ Již od svého založení bojuje strana za zachování a rozšíření velšské kultury a velšské identity. Strana se pokouší o revitalizaci velštiny mimo jiné i tím, že se snaží prosadit velštinu jako co – oficiální jazyk v Evropské unii, nebo například se zasloužilo se o otevření Národního divadla Wales. Plaid Cymru. (<http://www.english.plaidcymru.org/our-history/>, 2. 3. 2012).

obyvatel. Ke skotské národnosti se dnes hlásí, okolo 8,6% obyvatel.⁷ Na rozdíl od Velšanů si Skoti ze své identity dokázali uchovat více a také jsou dodnes ochotni se pro ni odpojit a osamostatnit se.

Ve Skotsku je vedle Anglikánské církve oficiálně ustanovena i Church of Scotland, která na rozdíl od Anglikánské církve, není vázaná na monarchu ani parlament. I zde byl, na základě referenda z roku 1997, obnoven místní skotský parlament a důležitý prvek pro zachování skotské identity je i to, že Skoti mají svůj právní a vzdělávací systém, i když Anglií ovlivněný. Skotská národní strana, která byla ustanovena již v roce 1934, svými aktivitami výrazně vystupuje proti britské koruně a je zastáncem osamostatnění Skotska (Wormaldová, 2007: 301- 303).

Samozřejmě mají i Skoti své národní symboly, vlajku, hymnu a na rozdíl od Walesu, mají i své zastoupení na Union Jack bílým křížem na modrém pozadí známým jako kříž svatého Ondřeje. Části skotské identity nejsou však jen institucionální. Typicky známými znaky Skotska je skotský národní kroj, dudy, kostkovaná látka, neboli tartan, nebo například skotská whisky. Těchto charakteristik a rysů si nejsou vědomi pouze Skoti, dobře si je uvědomují také cizinci, pro které tak diverzita v rámci království nezůstává neznámá.

Na druhou stranu upadajícím znakem je původní jazyk, skotština. Mnozí ji totiž pokládají za pouhý deformovaný dialekt angličtiny, nebo jako dialekt, který byl uměle vytvořený spisovateli osmnáctého a devatenáctého století (Childs, Storry, 1997: 254).

Skoti stejně jako Velšané profitovali na imperiální ekonomice. Skotsko se stalo centrem výroby lodí a nacházelo se zde i velké množství dolů nebo například centrum textilní výroby. Skoti byli taktéž často guvernéři kolonizovaných oblastí v zemích, jako je Indie a Kanada. V roce 1938 hostilo Skotsko imperiální výstavu. Přes rozdíly, které v britské

⁷ CIA World Factbook. Europe: Great Britain. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, 2. 3. 2012).

společnosti stále přetrvávaly, Skoti neváhali podpořit britskou korunu v největších krizích. (Ward, 2004: 149 - 157). Když začala první světová válka ve skotském národním deníku „Thistle“ se psalo: „ My ze Skotska, stejně jako naši irští bratři, svobodně připouštíme a řádně potvrzujeme, že v této velké krizi musíme potlačit naše národní křivdy a dovolit, aby skotské vlastenectví bylo dočasně odsunuto na úkor vlastenectví britského (Ward, 2004: 153).“

Skoti nikdy nepovažovali svou zemi za imperiálně zabranou, a tudíž žádné separatistické tendence nepřevládli. Naopak chápali svůj ekonomický vzestup jako důsledek z tohoto administrativního spojení plynoucí. Jako Wales, hledalo, Skotko postavení spíše rovnostářské než výjimečné a skotský charakter byl hlavně utužován vzděláním a náboženstvím. Skoti se do velké míry přizpůsobili, ale svou identitu si stále pěstují. Britskou identitu akceptují, kdyby se však měla zhroutit, vždy se mohou vrátit k té své původní, skotské (Wormaldová, 2007: 187 - 189). Tomu nahrává také fakt, že nedávno médií proletěla zpráva o možném oddělení Skotska od zbytku království. V této souvislosti vyzval premiér David Cameron Skoty, aby uspořádali závazné referendum o nezávislosti (Votýpková, 2012).

3.4 Severní Irsko

Než se začneme tázat, zdali je v Severním Irsku přítomna jedna, nebo dvě identity a když dvě, tak, která je ta převažující, musíme si uvědomit, že Irsko jako takové bylo připojeno poněkud tvrdším způsobem. Oproti Walesu a Skotsku v podstatě můžeme říct, že bylo zkolonizováno. Boje za nezávislost se v historii Irska a Spojeného království stále opakovaly a tudíž otázka identifikace k identitě jiné než irské byla problematictější.

Severní Irsko je ze všech zmíněných částí nejmenší a k irské národnosti se hlásí pouhých 2,9% obyvatel.⁸ Jako největší problém již od připojení bylo náboženství. Podle Lindy Colley bylo protestantské náboženství v osmnáctém století klíčovým atributem britství (Colley, 1992: 53). Tudíž katolicismus v Irsku musel nutně představovat překážku. Irsko bylo systematicky osidlováno Angličany i Skoty, kteří tam vytvářeli protestantské komunity a potlačovali katolicismus (viz kapitola 3.1.). Dnes je v severním Irsku dvojí víra, přičemž můžeme říci, že pro protestantské Iry je spojení se Spojeným královstvím důležitá součást jejich identity (Ward, 2004: 158).

Po rozdělení Irska na Severní Irsko a Irskou republiku odešla i většina aktivních separatistů, ale rozbroje zůstávaly. Příkladem jsou nepokoje a protesty z druhé poloviny dvacátého století, kdy se Irové cítili utlačováni a žádali připojení k samostatné Irské republice. Po dlouhém vyjednávání se situaci podařilo uklidnit kompromisní Velkopáteční dohodou (Good Friday Agreement), podepsanou v roce 1998.⁹ Na základě této dohody byl v Irsku mimo jiné ustanoven regionální parlament (Northern Ireland Assembly), Ministerská rada severního a jižního Irska (North/South Ministerial Council), skrze niž bude dle dohody probíhat jistá kooperace s Irskou republikou a Severním Irskem, nebo například Britsko – Irská rada (British-Irish Council), která se má postarat o vzájemné rozvíjení dobrých vztahů.¹⁰ Na základě této dohody tedy Severní Irsko zůstalo v unii Spojeného království. Dnes je situace poměrně klidná, avšak na základě této stručné historie Irska vidíme nepoddajnost irského národa.

Irsko má také své institucionální symboly a instituce jako je, vlajka, znak, zastoupení na Union Jack křížem sv. Patrika a znovu ustanovený

⁸CIA World Factbook. Europe: Great Britain. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, 2. 3. 2012).

⁹BBC. The good Friday agreement.

(<http://www.bbc.co.uk/northernireland/schools/agreement/agreement/>, 2. 3. 2012).

¹⁰BBC. Strand One. The Good Friday agreement.

(http://news.bbc.co.uk/nol/shared/bsp/hi/pdfs/07_12_04_ni_agreement_02.pdf, 2. 3. 2012).

severoírský parlament. K těmto institucionálním znakům můžeme přidat ještě další rysy, či znaky typické pro Irsko, které jsou bez jakékoliv nutné znalosti historie všem dobře známé a které patří k irské identitě. Ať už je to irská whisky, zelená barva, čtyřlístek, den svatého Patrika (St. Patrick's day), irské pivo, nebo jazyk známý jako irská gaelština.

Irská gaelština byla oficiálním jazykem Irska avšak vlivem hladomoru, migrace a asociací jazyka s chudinou a zaostalostí došlo k jeho marginalizaci. Na konci devatenáctého století však došlo k obrození jazyka a na konci století dvacátého již existovaly dvojjazyčné školy, noviny, které psaly v tomto jazyce, rádia a televizní programy. Náhlý vzestup popularity jazyka na konci devatenáctého a počátkem dvacátého století je spojován se snahou o nezávislost Irska, vzhledem k tomu, že je jazyk jedním ze znaků odlišné identity. Po osamostatnění Irské republiky tato snaha o obnovu polevila a to, že je dnes irská gaelština opět spíše na ústupu to jen potvrzuje. Přesto má irština stále své početné zastánce a dobrovolníky, kteří se jí snaží propagovat (Childs, Storry, 1997: 252 - 253).

Severní Irsko se během společné historie s Británií více snažilo o vymezení, než o rovnoprávnost, jako tomu tak bylo v případě Walesu a Skotska. Dnešní situace je poměrně stabilní a Severní Irsko zůstává částí britské koruny, která má svoji identitu hluboce zakořeněnou.

3.5 Anglie

Anglie nebyla do unie připojena, ani nebyla kolonizována. Naopak byla to ona, které části dnešní podoby Spojeného království pospojovala. Možná proto je anglická identita ze všech nejhůře identifikovatelná a často zaměňována s identitou britskou. Dodnes jsou pro mnohé názvy Anglie a Británie lehce zaměnitelné.

Podle Chrise Williamse je těžké přijít s něčím britským, co již předtím nebylo anglické (Williamse, cit. dle Ward, 2004: 3). Ať už je to Westminster, protestantismus, monarchie, politická stabilita, nebo volný

obchod, nic z toho nebylo pro Anglii novinkou. To, co prvotně odlišovalo Anglii od ostatních částí, byla jejich arogance ke svým sousedům (Wasson, 2010: 266).

Jeden ze znaků Anglie, který již existoval v rámci původního království a později se pouze přenesl do většího celku, nejprve Království Velké Británie a později do Království Velké Británie a Severního Irska, je protestantismus. Anglie byla protestantská země vázaná na Řím. Tak tomu bylo až do vlády Jindřicha VIII, který vládl mezi lety 1509 a 1547. Za jeho vlády došlo k roztržce, která nakonec zapříčinila odvrát od Říma a papeže a dala vzniknout církvi nazvané Church of England. Důvodem k tomuto rozkolu byl osobní důvod krále Jindřicha, který toužil po dědici, kterého mu jeho první žena nemohla dát. Během boje za anulaci prvního manželství, se král tajně podruhé oženil a Řím ho za to exkomunikoval z církve. Takto začal rozkol mezi králem a papežem, který vyústil v novou církev, do jejíž hlavy se postavil král (Maurois, 1993: 189 – 190).

Vskutku se jen stěží hledá něco, co by Angličany vystihovalo tak jako Skoty jejich kostkovaná látka, nebo Iry jejich whisky. Irové nosí v den sv. Patrika čtyřlístek, Skoti mají kilty a hrají na dudy, Angličana s nějakým anglickým symbolem málokdy spatříte. Při fotbalovém utkání Anglie se Skotskem, případně s Walesem, Velšané zpívají svou hymnu: „Země mých otců“ a Skoti zase svou: „Skotský květ“, Angličanům nezbývá než zpívat britskou státní hymnu (Paxman, 2006: 25).

Angličané se nedají vymezit etnikem, jazykem, nebo národními povstáními. Jak Paul Ward píše: „Britský jazyk je anglický jazyk, britské vzdělání je anglické vzdělání, britská televize je anglická televize, britský tisk je anglický tisk, britská koruna je anglická koruna a britská královna je anglická královna (Ward, 2004: 142).“

To, že Británie přišla o Impérium a Amerika se stala zemí prvořadého významu, trápí Angličany, ale už ne Skoty a Velšany, ti mají i svou původní identitu. Angličané však žádnou původní identitu, ke které

by se mohli vrátit v době nouze, nemají. V Anglii v podstatě neexistují nacionalistická hnutí, žádná okupace, žádná snaha potlačit místní kultury (Paxman, 2006: 28, 35).

Na druhou stranu, když se zamyslíme, určitě nalezneme několik kulturních znaků, které si spojíme pouze s Anglií. Ať už je to Shakespeare, anglický trávník, anglická záliba v kutilství a zahradničení, vlajka s křížem sv. Jiří, Daniel Defoe, Londýn s patrovými autobusy, nebo červené telefonní budky.

Jeremy Paxman ve své knize píše, že dějiny Velké Británie jsou vlastně dějinami posilování Anglie (Paxman, 2006: 28). Anglický nacionalismus nemusel být nikdy výrazný, jelikož ho nic neohrožovalo, a i když je dnes volně zaměnitelný za britský, byl to vlastně on, kdo britskou identitu a britskému vlastenectví zformoval a dal mu jakési „know how.“

4 BRITSKÁ IDENTITA

4.1 Pohledy na britskou identitu

Britská identita nevznikla ze dne na den a neměla ani nemá stále stejnou intenzitu. Spíše můžeme říci, že jde o jakýsi proces formování a přeformování tohoto fenoménu. Britská identita se zkrátka časem mění a změny v ní můžeme pozorovat mimo jiné například při formování a rozpadu impéria, světovými válkami, imigrací, nebo evropskou integrací. Podle výše zmíněné definice identity, můžeme i britskou identitu definovat jako kolektivní smýšlení a sebe identifikaci k prostředí se stejnými politickými, kulturními a ekonomickými zájmy. Co to však znamená, když je něco britské? Co to znamená být Britem?

Linda Colley říká, že identita není jako klobouk. Lidé „na sobě“ mohou na rozdíl od klobouků mít, v jeden čas několik identit, a tak i britská identita je vlastně vedlejší, sdílená identita, která původně pomáhala vymezit se v konfliktech s těmi „jinými“, kdy slovo „jiný“ odkazovalo na katolickou Francii (Colley, 1992: 6). Keith Robbins zase říká, že to byla proměna identity anglické, skotské a velšské co vyprodukovalo identitu britskou (Robbins cit. dle Ward, 2004: 3). Někteří spojují národní identitu se státem a někteří historici, sociologové a politologové vidí britství zase jako formu ekonomického a kulturního imperialismu vtlačeného Skotsku, Walesu a Irsku, později Severnímu Irsku (Ward, 2004: 3 - 4).

Jednotná koncepce co to je britská identita, kdy a za jakých okolností vznikla a jak se formovala a přeformovala, tedy není. Můžeme ale říci, že Britská identita se vytvořila jako dodatečná identita k těm již existujícím, jejíž počátky, nebo spíše počátky britského povědomí můžeme pomalu začít hledat ve druhé polovině osmnáctého století.

4.2 Prvotní atributy britské identity

Po roce 1707 byly části ostrova spojeny jazykem, tiskem, železnicí, protestantstvím, Westminsterem a obchodní infrastrukturou. Anglie zároveň zrušila všechna omezení pro obchodování mezi ní a koloniemi. Všechny části království mohly participovat v zemědělské a industriální revoluci a obyvatelé celého státu také mohli najít příležitost uplatnění v obchodních a vojenských službách. Docházelo k podpoře irského hospodářství a průmyslu a také k poměrně velkému stěhování za účelem získání lepšího pracovního uplatnění a možnosti se lépe seberealizovat. To vše přispělo k mísení národnostních společenství a jejich hodnot (Wasson, 2010: 50 - 51).

4.2.1 Války

Důležitým faktorem byly také války. Ať už to byla válka o rakouské dědictví, nebo tzv. „Sedmiletá válka“. Boje měly na přeměnu identity značný vliv. V letech 1756 – 1763 bojovalo protestantské království Velké Británie a katolická Francie téměř po celém světě za udržení a posílení své moci spolu s myšlenkou celosvětové nadvlády o to jaký budoucí světový pořádek vlastně bude. Niall Ferguson o tomto období píše: „Sedmiletá válka byla světovou válkou 18. století. [...] Boje však zuřily od Koromandelského pobřeží po Kanadu, od Guiney po Guadeloupe, od Mandrásu po Manilu. Do bojů byli zataženi Indové, Indiáni, afričtí otroci i američtí kolonisté. V sázce byla budoucnost impéria. Hledala se odpověď na prostou otázku: bude svět francouzský, nebo britský (Ferguson, 2007: 62)?“

Už v této válce a později ve válkách napoleonských, se Britové, ne Angličané, ne Skoti, ne Velšané, ale protestantští Britové kolektivně vymezili proti katolické Francii.¹¹ Byly to války s Francií, které znovu a znovu konfrontovaly občany Spojeného království a povzbuzovaly je

¹¹ Kolektivní vymezení se vůči Francii bylo hlavně za účelem obrany. Nejen z náboženských důvodů.

kolektivně se sjednotit a definovat. Francouze viděli jen jako pověřivé, militantní, dekadentní a nesvobodné katolíky (Colley, 1992: 5).

4.2.2 Protestantismus

V osmnáctém století také hraje velkou roli protestantismus. Angličané, Velšané a stejně tak Skoti, patřili k církvi protestantské, zatímco věční britští rivalové a nepřátelé, Francie a Španělsko, byli a jsou vyznání římsko- katolického. Nejen vymezení se vůči těmto zemím, ale i pouta s vlastní historií a náboženskými tradicemi spojuje obyvatele království jednotným smýšlením. Přesto, že v rámci království existovaly katolické minority, protestantismus v britské společnosti osmnáctého století znamenal hodně.

Podle Lindy Colley, byl dokonce protestantismus důvod, proč Velká Británie vůbec vznikla. Samotná víra nepomohla vždy překonat všechny rozdíly, které ve společnosti panovaly, nemohla překlenout počáteční rozdílný vývoj a kulturní odlišnosti, ale na druhou stranu je všechny spojovala. Království velké Británie bylo spojeno ze tří samostatných národů, před Bohem to byl však národ jeden (Colley, 1992: 53 – 54).

4.2.3 Monarchie

Dalším atributem důležitým pro koncept britství je monarchie. Už ze spojení anglického a skotského království vzešel britský král. Během imperiálního rozmachu byla britská královna postupně jmenována královnou připojených oblastí, jako například v roce 1867, kdy se královna Viktorie stala Indickou císařovnou. Norman Davies na toto konto píše: „Musíme si rozšířit obzor a podívat se na tuto starodávnou monarchii jako na matku národů a centrum světově rozlehlého impéria [...] (Davies, 2003: 656).“ Monarchie byla vskutku nepostradatelným pojítkem Britů, kteří jak McCrone píše, nebyli považováni za obyvatele státu, nýbrž za subjekty koruny (McCrone, 2001: 98).

4.2.4 Westminster

Jako poslední atribut zmíním britský parlament známý jako Westminster. K oficiální přeměně anglického parlamentu na parlament Velké Británie došlo zákonem o unii, který byl přijat v roce 1707, tedy v roce, kdy k již ustanovené unii Anglie a Walesu, přibylo Skotsko. O necelých sto let později bylo připojeno Irsko. Tímto krokem bylo mimo jiné docíleno i jednotné britské vlády (Davies, 2003: 476 - 479). V průběhu dějin to byl právě Westminster, kdo měl hlavní legislativní pravomoc a zůstalo tomu tak do počátku dvacátého století. Z tohoto důvodu můžeme považovat Westminster jako jeden ze zastřešujících atributů britského národního povědomí.

4.2.5 Shrnutí

Britská identita ve svých počátcích byla tedy nejvíce formována náboženskou válkou. Rozhodně však nemůžeme říci, že by válka s Francií zničila původní identity a vytvořila jednu novou. Ve Walesu se stále mluvilo velšsky a ve Skotsku psal sir Walter Scott „Lidové zpěvy skotského pohraničí“ (Minstrelsy of the Scottish Border). Na druhou stranu válka posílila loajalitu k panovníkovi a celé monarchii. Protestantismus se stal důležitým atributem nově vzniklé britské identity a celá společnost se vymezila proti Francii. Společnou vládu představoval Westminster a začínala se formovat celonárodní politická strana. Lidé byli propojeni železnicí a počínající průmyslová revoluce a hospodářský rozmach působili jako další jednotící prvek.

5 CHRONOLOGICKÝ PŘEHLED ZLOMOVÝCH OBDOBÍ BRITSKÉ IDNETITY

5.1 Imperiální identita

Na britské impérium, a na kolonizaci obecně, se dnes hledí přinejmenším ze dvou stran. Pro někoho je britské impérium největší úspěch, kterého kdy jakákoliv říše dosáhla, pro někoho je rozmach impéria spojen s utlačováním lidských práv a civilizací, otroctvím a násilným obsazováním území. Profesor George M. Wrong v roce 1909, tedy v době, kdy se ještě britská říše těšila velkému úspěchu, napsal: „Británie dnes řídí osudy nejen Britů, ale na 350 milionů dalších lidí, kteří si dosud nejsou schopni sami vládnout, a pokud je neochrání silná ruka, stávají se bezbrannými oběťmi plenění a nespravedlnosti. Dává jim vládu, která má zajisté své chyby, ale troufám si tvrdit, že žádný vítězný stát závislému národu nikdy takovou vládu neposkytl (Wrong cit. dle Ferguson, 2007: 15).“ Opačný názor na svobodu kolonizovaných národů měla Durbanská deklarace, která byla přijata v roce 2001 na celosvětové konferenci proti rasismu, rasové diskriminaci a xenofobii. Ta totiž prohlašuje: „Kolonialismus vede k rasismu, rasové diskriminaci, xenofobii a s nimi související netoleranci, a ...Afričané a lidé afrického původu, lidé asijského původu a domorodé národy se stali oběťmi kolonialismu a jsou i na dále oběťmi jeho důsledků... (Durbanská deklarace cit. dle Ferguson, 2007: 15).“

Ať už se na tuto problematiku díváme se spíše pozitivním nebo naopak skeptickým pohledem, je jisté, že Británie vytvořila největší říši v dějinách lidstva. Počátkem osmnáctého století vládla Británie na čtyřech kontinentech, po napoleonských válkách pokrývala vláda impéria již jednu pětinu světové populace. Zkrátka a dobře jak Ellis Wasson píše: „O Británii se bez impéria zkrátka nedá hovořit (Wasson, 2010: 135).“ To, že takto relativně malý stát dosáhl takového úspěchu je obdivuhodné a dle Wassona za to mohou tři hlavní příčiny. Za prvé je to fakt, že spolu britská společnost spolupracovala, za druhé za to může dobře se

rozvíjející hospodářství, které takovouto expanzi mohlo zaplatit a za třetí je to jakási národní ideologie, pocit sounáležitosti, která Brity bok po boku posouvala do expanze (Wasson, 2010: 135 - 137). Britové, kteří byli do této doby spojeni skrze korunu, parlament a protestantství byli nově spojeni i pod hlavičkou celosvětového impéria, k jehož rozšiřování a udržování byli přizváni všichni obyvatelé království (Kumar, 2000: 589 – 590).

K tomuto vrcholu vedla poměrně dlouhá cesta. Jedna z teorií byla, že Británie přišla ke svému impériu v záchvatu roztržitosti, Niall Ferguson, oproti tomu tvrdí, že šlo o jasně definovanou a vědomou snahu napodobit již kolonizující evropské mocnosti (Ferguson, 2007: 33). Počátky britské říše tkvěly v pirátství a napadání španělských či portugalských lodí, postupně se však piráti měnili v obchodníky a dali tak vzniknout celosvětovému obchodu a rozvoji konzumní společnosti. Do Británie se ve velkém, začal dovážet cukr, tabák, bavlna, rum, čokoláda či nejrůznější koření a obiloviny. Od padesátých let osmnáctého století představoval nejvíce dováženou komoditu cukr, koncem století se jeho spotřeba natolik zvýšila, že byla na jednotlivce desetkrát větší než ve Francii (Ferguson, 2007: 33 - 43). K tomuto rozvoji dovozu Ferguson píše: „Dalo by se říci, že vzestup Britského impéria souvisel mnohem víc se slabostí Britů pro sladkosti než s protestantskou pracovní etikou či anglickým individualismem (Ferguson, 2007: 42).“ Ať už se impérium rozmáhalo kvůli „rozmazlenosti“ britských občanů novými komoditami, nebo to souviselo se snahou napodobit ostatní evropské koloniální mocnosti, faktem zůstává, že žádná říše nebyla větší.

Jak již bylo zmíněno, počátkem osmnáctého století vládla Británie na čtyřech kontinentech, přišla sice o třináct kolonií v Severní Americe, ale již brzy si tuto ztrátu vynahradila jinde. Po napoleonských válkách vládla britská vlajka v Austrálii, Kanadě, na několika částech Afriky a rozpínala se i a například na velkém území Indie a několika ostrovech v Karibiku a tichém oceánu (Wasson, 2010: 135 - 136). Koncem

osmnáctého století bylo impérium rozhodně nejrychleji se rozvíjející ze všech koloniálních říší. Největšího územního rozmachu pak dosáhlo po první světové válce, kdy k sobě připojilo další části světa v důsledku poválečného rozdělení. Impérium pospojovalo celou britskou společnost, Velšané, Skoti i Irové byli pozváni, aby se na expanzi říše podíleli, byla zde přítomnost Velšských farmářů a misionářů, irských vojáků a obchodníků nebo skotských inženýrů a lékařů (Judd, 1999: 25 – 26).

Skoti se snažili o expanzi ještě před připojením k Anglii, celé jejich dobrodružství však skončilo velkým neúspěchem a finančním krachem.¹² Když se pak nabídla možnost kolonizovat v rámci impéria britského, ochotně se přidali. Východoindická společnost byla nejméně z nadpoloviční části skotská. Na rozdíl od Irů byli Skoti hojně zastoupeni jako písaři, ale i ve vyšších postaveních jako například důstojníci, lékaři, obchodníci, nebo i generální guvernéři. Minimálně v rámci expanze do Indie se ve velkém počítalo se skotskými akcionáři (Ferguson, 2007: 72). Na expanzi se tedy podíleli všechny části Spojeného království, ale Skoti byli většinou viděni ve vyšších funkcích a alespoň v rámci britské expanze si mohli splnit „svůj“ dříve nenaplněný územní rozmach.

Existence impéria přinášela bohatství a zisk značné části ostrovního obyvatelstva. Do Británie se začala dovážet exotická jídla, koření, nové rostliny i zvířata a začaly se praktikovat nové sporty. Tak to velký rozmach utvrdil Brity v jejich nadřazenosti a i když si většina občanů ani nebyla vědoma všech kolonií, které rozsáhlá Britská říše měla v držení, stejně je spojoval společný duch imperiální identity. Na tomto faktu nezměnilo nic ani chování kolonizátorů k původním obyvatelům. Ani Búrská válka¹³, která se odehrála na jihu Afriky, nezměnila názor Britů na

¹² Na konci sedmnáctého století se Skoti pokoušeli o kolonizaci na východním pobřeží Panamy, za účelem dostihnout anglické podnikání. Kolonizace však neskončila úspěchem. (Davies, 2003: 500, 508).

¹³ Búrská válka byla vedena v letech 1899 – 1902, mezi Velkou Británií a búrskými republikami Tansvaalu a Oranžska, které chtěly být na britském impériu nezávislé. Přes konečné vítězství Britů je válka známá pro svůj velký počáteční neúspěch na straně britské armády a nasazením ohromných britských sil. (Skřivan, 1999: 241 – 242).

svoje postavení, naopak tato válka, stejně tak jako další koloniální povstání, je v tom spíše utvrzovala. Vzniklo tak mnoho předsudků k původním obyvatelům, které dodnes v myslích Britů přetrvávají (Judd, 1999: 27 – 34).

Samozřejmě nemůžeme tvrdit, že období britského rozmachu přineslo všem zisk a bohatství. Britská společnost byla poměrně striktně hierarchizovaná a ještě na konci devatenáctého století bylo přibližně 800.000 lidí závislých na chudinských dávkách. Manuální prací, především v zemědělství, se snažilo uživit okolo čtyř pětín z celkového počtu obyvatel. Nejhorší podmínky a nejvíce chudých převládalo na venkově, ale ani města na tom nebyla lépe. Například v Londýně patřila třetina tamní společnosti do kategorie „velmi chudí“. Tento termín označoval lidi, kteří nebyli schopni, zajistit pro svou rodinu ani ty nejzákladnější věci (Wasson, 2010: 222 - 224).

Životní podmínky byly sice odlišné, ale všechny obyvatele ostrova pojila imperiální identita, která jim dávala společné smýšlení, pocit příbuznosti, hodnoty, kulturu, území i budoucnost. Toto všechno je vymezovalo oproti ostatním národům a říším a dávalo jim kolektivní pocit jedinečnosti, výjimečnosti až nadřazenosti. Britové na oslavu Impéria a na oslavu svého britství pořádali velkolepé imperiální výstavy, kde prezentovali úspěchy a rozmanitost říše a utvrzovaly Brity v jejich společném postavení. Povědomí o britském impériu přinášeli mimo obchod, nebo například výstavy, i knihy a časopisy. V *The Birmingham Journal* se například snažili obyvatele Británie vzdělat v otázkách základních charakteristik kolonií a jejich umístění. Mezi lidmi kolovaly novely o životech zámořských misionářů a příběhy z těchto knih se staly nezevšedňujícím tématem na veřejných, městských setkáních (Hall, 2001: 30 - 31). *Daily Mail* nazýval impérium „říší nad kterou slunce nezapadá“ (Judd, 1999: 35) a současně byl ustanoven den impéria a vznikla i letecká společnost s názvem *Imperial Airways*. Lidé ze všech společenských tříd, ať už to byli ti úplně nejchudší, anebo ti co patřili

k úřednické třídě, se ztotožňovali s dobrodruhy ze zámořských kolonií, hlásali heslo: „Za královnu a impérium“ (Judd, 1999: 33 – 37). V této době můžeme skutečně mluvit o silném pocitu britství, který zasáhl celou společnost a ještě na dlouhou dobu stmelil všechny občany království v jednotnosti svého jednání.

5.2 Období první světové války

Na počátku dvacátého století, tedy v období kdy se blížilo vypuknutí první světové války, nebyla britská společnost jen obrazem moci, velikosti, stability, demokracie a rostoucího ekonomického úspěchu. Ačkoliv se Britové, kteří byli doposud na nejvyšším vrcholu svého patriotismu, těšili z ohromné říše a nebyla žádná jiná mocnost, která by ji prozatím ohrozila, zmítala ostrovní společností také řada problémů a nesnází se kterými se musela vypořádat. Vypuknutí první světové války přišlo tedy v době, kdy se britská společnost nevyskytovala v úplně stabilní situaci, a bylo otázkou, zda válka povede ke znovusjednocení, či rozpadu britské identity.

Na domácí scéně se bouřili odboráři, kteří chtěli hodinově jasně stanovený týden a uznání jejich odborové organizace. V sousedním Irsku byla v roce 1914 situace také dosti neklidná, irský nacionalismus sílil a dokonce zde byla možnost hrozby vypuknutí občanské války. Nacionalistická hnutí a boje za svobodu a nezávislost nebyly jen na území ostrovů, vznikaly i ve vzdálenějších krajích, které byly pod nadvládou impéria, a to v Egyptě a Indii. Britské pokrokové společnosti tedy hrozily poměrně velké nesnáze, nakonec na ně však nedošlo. S vypuknutím první světové války se totiž všichni obyvatelé ostrova spojili a vnitřní problémy byly prozatím odsunuty na druhou kolej. Stejně tak jako kdysi proti Francii, se v této situaci a době Britové spojili a vymezili se vůči Německu a ústředním mocnostem. Důkazem vzniku pocitu soudržnosti byla nevídaně velká dobrovolná rekrutace. V počátcích „velké války“ byla ještě branná povinnost dobrovolná, to ovšem nezabránilo až neuvěřitelně velkému odvodu dobrovolníků. Na podzim roku 1915 se jich

přihlásilo 235 000 (Morgan, 1999: 456 – 457). Pocit sounáležitosti byl pěstován i prostřednictvím novin. Konkrétně v The Times se na počátku války, v listopadu roku 1914, psalo: „Angličané! Prosím používejte „Británie“, „britský“ a „Britové“ pokud se hovoří o Spojeném království nebo o impériu – přinejmenším během války (Linklater, Waller, cit. dle Krčálové, 2007: 48).“ Kolektivní identita a snaha jednat a dovést společně válku do vítězného konce byla veliká, to dokládá také událost, která se stala bezprostředně po vyhlášení začátku války, kdy lidé před Buckinghamským palácem začali náhle a zcela sami od sebe zpívat hymnu „Lando of Hope and Glory“ (Wasson, 2010: 264). Jednoznačně lze tedy říci, že ve chvíli vypuknutí první světové války, se národní identita nevytratila, snad se jen trochu pozměnila. Pocit nadřazenosti a britské „pýchy“ se jen proměnil v lásku za vlast a ochotu kolektivně za ni bojovat.

Když budeme o kolektivní britské identitě v této době přemýšlet jako o společném soucítění, cílech, vidinách do budoucna, nebo o společných závazcích k monarchii, vyjde nám z toho, že se tento koncept britské národní identity v době první světové války rozšířil po celém impériu. Za Spojené království bojovali vedle sebe nejen Skoti, Angličané, Velšané a Irové, za impérium bojovali i Indové, Kanaďané, Australané, Novozélandčané, ale i například skupiny z Hongkongu, Singapuru, nebo Jižní Afriky. Nejvíc dospělých mužů narukovalo v Británii, přes šest milionu mužů, druhý nejvyšší počet odvedených byl pak v Indii, kdy celkové číslo dosáhlo také sedmimístné cifry, bylo to přes milion dobrovolníků (Judd, 1999: 260). Podporuje to i výrok Gándhího z roku 1914. Gándhího věty, totiž toto celosvětové kolektivní cítění jen potvrzovaly. Pronesl: „Jsme především britskými občany velkého Britského Impéria. Nyní bojujeme spolu s Brity ve spravedlivé věci pro dobro a na oslavu lidské důstojnosti a civilizace... Naše povinnost je jasná: musíme učinit vše, abychom Brity podpořili, musíme nasadit životy i majetek (cit. dle: Ferguson, 2007: 325).“

Británie vyšla z války jako jedna z vítězných mocností a přes cenu války, která tkvěla ve velkém počtu obětí a finanční vyčerpanosti a zadluženosti země, se britské impérium rozrostlo do své největší územní podoby. Po rozdělení poválečného území se britská nadvláda více rozšířila po Africe a středním východě. Přes zdánlivý pocit umocnění britské velikosti, byl však pomalu tušen konec velké imperiální říše. Britská dominia sílila ve svých nacionalistických hnutích a například Irsko již nepotřebovalo hodně času na to, aby se proti „velkoleposti“ Spojeného království vzbouřilo a dosáhlo tím své samostatnosti a nezávislosti. Fakt, že dlouhodobě udržovaná velkolepá říše již nebude mít dlouhého trvání, začal být všem více méně jasný (Judd, 1999: 270 – 271).

5.3 Meziválečné období

Shrneme li si všechny atributy, které od počátku expanze umocňovaly britské národní cítění, uvědomíme si, že po skončení první světové války byla národní identita velice silná. Spojené království se rozrostlo o další území, což jen posílilo kolektivní povědomí o výjimečnosti, které plynulo ze skutečnosti, že Britové stále drželi největší říši světa. Tuto skutečnost si například připomněli na imperiální výstavě ve Wembley, která byla zahájena 23. dubna 1924. Tato výstava, přestože byla po skončení pro Británii z finančního hlediska ztrátová, zaznamenala u občanů obrovský úspěch. Na výstavě byly prezentovány nejen objekty, ale i divadelní představení některých událostí, které se odehrály v různých částech impéria. Celkem jí navštívilo přes dvacet sedm milionů návštěvníků a z důvodu velkého úspěchu byla v roce 1925 znovu otevřena (Ferguson, 2007: 335). Tato výstava byla symbolem globálního úspěchu britského imperialismu. Z války vyšla britská společnost vítězně a válečné časy, které se posléze promítali do literárních, a filmových děl posílily hrdost celého národa na sebe sama.

Bylo to na počátku listopadu 1918, kdy se britský premiér, David Lloyd George, objevil před davem čekajícím u dveří na adrese Downing streets 10, aby jim sdělil, že válka je u konce. Lidé se rozkřičeli, zvony

rozezněly, auta na silnicích troubila, lidé hromadně odcházeli z práce, aby se přidali k oslavujícímu davu. Ve všech oknech visela britská vlajka a lidé společně zpívali hymnu „Land of hope and glory“ a „Rule Britannia“ (Hattersley, 2007: 2 – 3). Dalším projevem vítězoslavné a národně založené nálady ve společnosti byla freska s alegorickým vypodobněním Británie a jejích dominií a spojenců jako společných vítězů války, Britannia Pacifatrix. Těsně po první světové válce byla tedy společná identita bez zjevné vady.

Přesto v této době již můžeme pozorovat změny. Britské impérium sice dosáhlo největšího územního rozmachu, ale kvůli válečným nákladům přestal být Londýn finanční centrum světa. Roli hlavního bankéře převzali, od finančně vyčerpaného Spojeného království, Spojené státy americké, které jí během války půjčili přes tři miliardy dolarů.¹⁴ Tato půjčka a změna hlavního finančního hráče byla jedna z věcí, která navždy změnila vztah těchto dvou mocností. Po válce se také začala ochlazovat pouta mezi centrem, jež bylo představováno Britskými ostrovy, a jejími závislými imperiálními částmi. Už rok po válce, tedy v roce 1919, znovu propukly velké neshody mezi Velkou Británií a Irskem. V prvních poválečných volbách získala strana Sinn Féin v Irsku 72 křesel z celkových 81 (Morgan, 1999: 466). Zvolení reprezentanti této irské strany odešli z Westminsteru do Dublinu a dali tam vzniknout irskému parlamentu, který však nebyl uznán oficiálním. Situace mezi Irskem a zbytkem Spojeného království však nebyla vyhrocená jen na politické půdě. Již rok po ukončení první světové války, se rozhořely boje mezi Irskou republikánskou armádou a britskou vládou.¹⁵ Krvavé střety se v království odehrávaly po dobu dvou let. V roce 1921 došlo k uzavření

¹⁴ CVUT, katedra ekonomiky. Světový trh před druhou světovou válkou. (http://eko.fsv.cvut.cz/jednotnytrheu/svetovy_trh_pred.htm, 16. 3. 2012).

¹⁵ IRA neboli Irská Republikánská Armáda, také nazývána prozatímní irská republikánská armáda Vznikla v roce 1919, jako nástupce Irských Dobrovolníků, což byla militantní nacionalistická organizace, která vznikla v roce 1913 a bojovala za osamostatnění a vznik samostatné Irské republiky. Na politické úrovni bylo toto hnutí reprezentováno nacionalistickou politickou stranou Sinn Féin. Encyclopedia Britannica. Irish Republican Army. (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/294148/Irish-Republican-Army-IRA>, 8. 3. 2012).

míru mezi tehdejšími britským premiérem, Lloydem Georgem, a vůdcem stany Sinn Féin, Arthurem Griffithem a v lednu následného roku již vznikl samostatný Irský stát. Nebylo to však jen Irsko, kde se sílilo národní sebeurčení. K žádnému jinému dělení v rámci království sice již nedošlo, ale jak ve Skotsku, tak ve Walesu vznikla jejich vlastní národní strana (Morgan, 1999: 455 – 499). Ke změně vztahů došlo i za mořem. A to tak zvanou Balfourovou deklarácí, která byla vyhlášena ve dvacátých letech. V této deklaraci se psalo, že dominia, konkrétněji Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Irsko, Jihoafrická republika a New Foundland jsou rovnocennými partnery Velké Británie a nejsou nijak vázáni v domácích ani zahraničních záležitostech. K prohloubení samostatnosti dominií přispěl pak o pět let později, v roce 1931, tzv. Westminsterský statut, který nedovolil Británii přijmout zákon pro jakékoliv dominium bez toho, aby v daném dominiu bylo přijato a naopak nemohla Británie ani žádný zákon v dominiu platící zrušit (Judd, 1999: 301 – 304). Situace se tedy nepochybně měnila, a to jak se to mělo projevit v národním sebeurčení, záviselo na dalším vývoji.

5.4 Druhá světová válka

Ještě předtím, než Velká Británie vyhlásila Německu válku, měla britská společnost k této problematice rozporuplný postoj. Zatímco se na jedné straně už v roce 1935 začala vyrábět nová obranná letadla a v roce 1937 už bylo zbrojení v plném proudu, politici z řad Labour party zbrojení zcela odmítali. Na jedné straně byla společnost zrcena příběhy uprchlých židů a na straně druhé když Neville Chamberlaine, jako premiér britské vlády sjednal „dohodu“ v níž v podstatě dovolil Německu anektovat Československo, vypadalo to, že je to vůle celého národa. Když však Německo Československo skutečně anektovalo, vzbudilo to velkou nevoli. Začalo se masivně zbrojit a vstup do války už nebyl otázkou daleké budoucnosti. 3. září 1939 byla Velkou Británií oficiálně Německu vyhlášena válka a v Britech, stejně jako ve válkách předcházejících spojila společného ducha. Opět bylo vedení války vnímáno jako jediná možnost, jak pomoci utlačovaným národům, jak

udržet svobodu a demokracii, jak pomoci pronásledovaným národům, jak se společně vymezit (Morgan, 1999: 483 – 485).

Symbolem britského a imperiálního patriotismu a národního sebeurčení je v této době i tehdejší britský premiér, nástupce Nevilla Chamberlaine, Winston Churchill. Jeho projevy před celým národem pozdvihovaly vlastenectví a posilovaly národní odhodlání. Churchill se během celé válečné doby odvolával na společnou historii, ducha britského národa a vyzýval k boji za svobodu a demokracii (Ward, 2004: 105 – 106). Dokladem nacionalistické noty, kterou Churchill diktoval během celé války, je projev ze 4. června 1940. Říká v něm: „ My budeme pokračovat až do konce, my budeme bojovat ve Francii, my budeme bojovat na mořích a oceánech, my budeme bojovat s rostoucí důvěrou a rostoucí silou ve vzduchu, budeme bránit náš ostrov a to za jakoukoliv cenu, my budeme bojovat na plážích, my budeme bojovat na letištních plochách, my budeme bojovat v polích a ulicích, my budeme bojovat v kopcích, my se nikdy nevzdáme.“¹⁶

Ač měla druhá světová válka opět jednotící účinek a jak Churchill řekl, byla to pro Británii její „hvězdná hodinka“ (Paxman, 2006: 14). Nakonec se spíše než o posílení britského impéria a britské identity zasloužila o jeho pád. Během války byla Británie sice znovu podpořena imperiálními částmi, po jejím skončení je už ale u sebe nic neudrželo. Část Irska se již osamostatnila, dominia už měla přenechána práva o vnitřních i zahraničních záležitostech z roku 1931 a v perle britského impéria, Indii, rostla protibritská nevole. K poválečnému stavu v Indii se polní maršál Wavell vyjádřil takto: „Bylo by to pro nás skutečně fatální, držet se zuby nehty odpovědnosti, když jsme ztratili moc jí prosadit (Louis, cit. dle Davies, 2003: 675).“ Situace nakonec dva roky po skončení války, tedy v roce 1947 vyvrcholila udělením samostatnosti Indii. Nebyla to však jen Indie, která získala samostatnost, v následujícím

¹⁶ BBC. Audio: Churchill and World war two. We shall fight on the beaches, 4. June 1940. (http://www.bbc.co.uk/history/worldwars/wwtwo/churchill_audio_01.shtml, 14. 3. 2012).

desetiletí se například osamostatnila i Malajsie a Kypr, Barma se oddělila od Cejlonu a vystoupila z Commonwealthu, a rozsáhlá dekolonizace započala i v Africe.¹⁷ Jak již bylo výše zmíněno, impérium mělo pro Brity obrovskou cenu, alespoň co se podvědomí Britů týká. Davis, říká, že ani domácí atributy jako náboženství a monarchie neměly na britskou identitu takový vliv jako impérium (Davies, 2003: 677). To je dokonale vymezovalo vůči všem ostatním a přinášelo jim to slávu a s tím spojenou hrdost. Bezpochyby byl tedy rozpad Impéria znakem slábnoucího pocitu britství.

5.5 Suezská krize

Dalším okamžikem, kdy si Británie uvědomila ukončení své hvězdné hodinky, byla Suezská krize. Právě tady se definitivně ukázalo to, co se již v období první světové války započalo. Británie na tom po válce nebyla dobře ekonomicky, mocensky ve vztahu k impériu a jak se ukázalo v Suezské krizi, už si tak dobře nevedla ani v mezinárodní politické sféře. Wegs o této krizi píše: Británie, kterou Násirovo obsazení průplavu rozzuřilo, se rozhodla je ztrestat a současně dát tvrdou lekci i ostatním arabským nacionalistům (Wegs, 2002: 119).“ S cílem dobýt průplav zpět se k Spojenému království přidala i Francie a Izrael. Země sice průplav a část ostrova obsadily, ale nakonec na nátlak mezinárodního společenství a Spojených států v čele s prezidentem Eisenhowerem stáhly své jednotky a zastavily svůj postup (Wegs, 2002: 119). Tato událost nejen znovu potvrdila „nový“ vztah Spojeného království a Spojených států, ale i poukázala na ztrácející se britské postavení v celosvětovém měřítku. A i když Ellis Wasson píše, že krize nepoznamenala Británii na poli rozšiřování moci, připouští, že tato událost nechala v mysli obyvatelů trvalý šrám (Wasson, 2010: 330).

¹⁷ Rozpad impéria byl poměrně rychlý proces a o tom jak rychle to působilo na občany, svědčí zmizení významného dne „Den impéria“, který byl v roce 1958 přeměněn na den společenství. (Davies, 2003: 677).

6 DRUHÁ POLOVINA DVACÁTÉHO STOLETÍ

S rozpadem impéria a ukončením válek se do značné míry rozpadla i britská identita, tedy alespoň v podobě v jaké několik století přežívala. Byla to doba úpadku ekonomického, mocenského i politického. Britové se přestali vymezovat proti válečným oponentům a jejich národní sebeurčení přestalo být založené na imperiální nadřazenosti. Zkrátka a dobře druhá poválečná dekáda byla ztrátou starých symbolů, které Brity spojovala. V šedesátých letech vyvstalo několik hlavních milníků, které britskou svrchovanost „srážely“ k zemi.

6.1 Klesající role Westminsteru

Za prvé jde o pokles role Westminsteru, který jsme již v dřívější kapitole nadefinovali jako jeden z atributů britské identity. Po první světové válce však dochází k jeho výraznému oslabování. První velký zlom můžeme vidět v udělení tzv. Westminsterkého statutu v roce 1931, kterým Britské ostrovy přišly o kontrolu nad politikou dominií¹⁸. Dalším pokusem o oslabení moci britského parlamentu byl rok 1973. Právě v tomto roce došlo k prvnímu pokusu o decentralizaci Skotska a Walesu na základě referenda. Bohudík pro Spojené království, bohužel pro Skotsko a Wales, ani v jedné z částí nezískalo referendum potřebnou podporu. Ve Skotsku se tehdy souhlasně vyjádřilo pouhých 33% a ve Walesu 12% obyvatel (Davies, 2003: 686). O dva roky později přišla další změna pravomocí Westminsteru a to v souvislosti se vstupem Spojeného království do Evropského hospodářského společenství, později Evropské unie. Robbins o tomto střetnutí parlamentu a Evropy říká: „Přestože žádná tradiční britská instituce nebyla formálně eliminována. Parlament stále schvaloval zákony, soudci ustanovovali rozsudky a odborná tělesa vládla [...] Ve skutečnosti se musela mnohá rozhodnutí přizpůsobit v rámci kontextu, který byl evropský (Robbins, 1998: 317).“ Důležité je si také uvědomit, že se vstupem do Evropské

¹⁸ Jde o dominia Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Irsko, Jihoafrická republika a New Foundland.

unie přijali další koncept identity a to identitu občanů Evropské unie. Britové se s ní sice nemuseli ztotožnit, ale v rámci Evropy a potažmo celého světa již nejsou chápáni jen jako občané Spojeného království a britského impéria. Britské impérium bylo vystřídáno Evropskou unií. Další znak oslabení Westminsteru můžeme vidět v procesu devoluce.¹⁹ Ta v Skotsku, Severnímu Irsku a Walesu započala za premiérské vlády Toniho Blaira na konci devadesátých let. Britský parlament tímto způsobem přišel o svrchovanost a jedinou vůdčí roli legislativy Spojeného království. Davis k tomuto rozdělení moci píše: „ Z historické perspektivy britská vláda uplatnila na „vnitřním impériem“ podobná měřítko, jaká kdysi uplatňovala na dominia „vnějšního impéria.“ A stejný může být i výsledek. Decentralizace se klidně může projevit jako odrazový můstek rozpadu. Zničila monopol Westminsteru, ale neiniciovala soudržný federální nebo konfederální systém. [...] Bez přehánění lze říci, že se Británie pustila do riskantní hry (Davies, 2003: 689).“

6.2 Sílicí nacionalismus

Druhý milník můžeme vidět ve vzestupu nacionalismu na lokálních úrovních Spojeného království. Dle McCrone má tento vzestup dvě hlavní příčiny. Za prvé to byl dlouhý mír, který začal koncem druhé světové války, a který už „nenutil“ obyvatele ostrovů jednotit se za účelem boje za královnu a za vlast. Druhá příčina pak byla politická strana Labour, která ve své politice zdůrazňovala roli tradice a tradičního „britství“²⁰ a tím dle McCrone přispěla k vlně nacionalismu (McCrone, 2001: 105). Konkrétní projevy těchto hnutí můžeme pozorovat již od šedesátých let, kdy se keltský nacionalismus projevil ve volbách. V roce 1966 vyhrál totiž Gwynfor Evans, zástupce velšské strany Plaid Cymru dodatečné volby v Carmanthenu a následný rok ho následovala Skotská národní strana v Hamiltonu (Morgan, 2008: 14). Pokračováním byla již výše zmíněná

¹⁹ Devoluce – přenos práv, pravomocí, majetku, nebo odpovědnosti na jiný subjekt, zejména přenos pravomocí od centrální vlády k místním úřadům. Encyclopedia Britannica. Devolution. (<http://www.britannica.com/bps/dictionary?query=devolution>, 17. 3. 2012).

²⁰ V tomto smyslu je tradiční britství chápán jako soubor jednotlivých identit, nacházejících se na jednotlivých částech Velké Británie a Severního Irsku.

referenda v sedmdesátých a devadesátých letech o velšské a skotské devoluci. První referenda ač neúspěšná, svědčila o sílícím odhodlání částí koruny se přinejmenším jednotlivě vymezit. Druhý pokus již vyvrcholil v devoluci a vznik samostatného velšského a skotského parlamentu (viz. kapitola: 3). V Irsku se hnutí projevilo ve druhé polovině dvacátého století, kdy v této části Británie probíhaly nepokoje a násilné protesty. Situace se nakonec uklidnila tzv. Velkopáteční dohodou, na základě které byl mimo jiné obnoven i irský parlament (viz. kapitola: 3.3).

Dokladem vzestupu nacionalismu mezi oběma referendy dokládá i průzkum veřejného mínění z roku 1992 a 1997. Z těchto tabulek je patrné, že za pět let, od roku 1992 do roku 1997, stoupl počet lidí, kteří se cítí být více Skoty, Velšany, nebo Angličany než Brity a stejně tak stoupl počet lidí, kteří se k žádné identitě nehlásí.

	Skotsko	Wales	Anglie
X ne Brit	37	28	16
Více X než Brit	27	20	12
Stejně X a Brit	25	30	43
Více Brit než X	4	7	10
Brit ne X	6	14	15
Žádná identita	2	1	3
Ukázkové vzorky	1664	656	5057

Výzkum uskutečněný v roce 1992. X= Skot, Velšan, Angličan. (McCrone, cit. dle: Krčálová, 2007: 62).

	Skotsko	Wales	Anglie
X ne Brit	23	13	8
Více X než Brit	38	29	16
Stejně X a Brit	27	26	46
Více Brit než X	4	10	15
Brit ne X	4	15	9
Žádná identita	4	7	6
Ukázkové vzorky	882	182	2551

Výzkum uskutečněný v roce 1997. X= Skot, Velšan, Angličan. (British and Scottish election studies 1997, cit. dle: McCrone, 2001: 103).

V dnešní době, se podle CIA World Factbook, hlásí k anglické národnosti 83,6% obyvatelstva, ke skotské 8,6%, velšské 4,9% a k irské 2,9%.²¹ Přestože se jednotlivé hodnoty mohou zdát relativně nízké, objevují se dnes nové separatistické tendence. Skotsko chce vyhlásit referendum o odtržení nejpozději do roku 2014 (Johnson, 2012). Průzkumy veřejného mínění ukončené 13. 1. 2012 přitom naznačují, že situace je velice napjatá. Na otázku: „Podporujete, nebo jste proti, aby se Skotsko odtrhlo od Spojeného království a stalo se nezávislou zemí?“ totiž 40% odpovědělo kladně, tedy pro odtržení, a 43% záporně.²² Zřejmá tendence odtrhnutí je tedy více než jasná. O stejném referendu se přemýšlí i ve Skotskem inspirovaném Severním Irsku. Strana Sin Féin,

²¹ CIA World Factbook. Europe: Great Britain. (<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/uk.html>, 27. 3. 2012).

²² UK polling report. Independence – straight choice. ICM Sunday Telegraph. 13. 1. 2012. (<http://ukpollingreport.co.uk/scottish-independence>, 17. 3. 2012).

kteřá je v Severním Irsku druhou nejsilnější stranou, chce referendum uspořádat do roku 2020 (Palaščáková, 2012).

6.3 Slábnoucí role vyznání a vlny imigrace

Třetím upadajícím fenoménem mající vliv na formování britské identity, je náboženství. Protestantismus hrál v počátcích utváření identity klíčovou roli a někteří autoři, jako je například Linda Colley, ho vidí jako základní atribut britského povědomí. S růstem migrace se však do Spojeného království dostávaly i nová vyznání a i počet protestantsky věřících britských občanů klesl. Podle Steva Bruce začalo náboženství upadat s rozpadem britského impéria a jako takové se definitivně odvrátilo od britské identity jako její atribut (Bruce, 2001: 197).

V roce 1990 byla ještě čtvrtina Britů členy církve, o deset let později to však bylo již pouhých 10% (Bruce, 2001: 195). Kromě poklesu britských protestantů je třeba zmínit i nárůst odlišných náboženství, které se vlivem migrace do Spojeného království dostaly. V Británii žije asi milion dvě stě tisíc muslimů, přičemž generace, která se narodila již na území Spojeného království, se snaží najít cestu jak integrovat islám do jejich britského života a snaží se tak vytvořit novou britskou islamistickou identitu (Childs, Storry, 2002: 251). Kromě islámu je na ostrovech také početná skupina zástupců hinduismu. V Británii žije také druhá nejrozsáhlejší skupina židů v Evropě a nakonec je tu také početné zastoupení Rastafarian religion²³, které mělo na britský způsob života velký vliv převážně v osmdesátých letech dvacátého století (Childs, Storry, 2002: 253 – 254).

Kromě různých druhů víry se v Británii také rozmohlo hnutí „New Age“, které je založené na individuálním chápání víry. Příznivci tohoto hnutí odmítají striktní dodržování pravidel jednotlivých náboženství a v podstatě si „vybírají“ určité prvky dle svého uvážení. Hnutí New Age je

²³ Rastafarian religion se v Británii rozšířilo v 80. letech dvacátého století. Příznivci uznávali rastafariánskou muziku – reggae a Boba Marleyho. Charakteristikou příznivců byly tzv. „dredy“ a jejich tolerance k lehkým drogám. (Childs, Storry. 2002: 255).

tedy vlastně odvozeno od křesťanství, východní filozofie, mysticismu, meditace, astrologie a jiných (Childs, Storry, 2002: 259).

Kromě rozličné víry sebou imigrace přivedla i nové národy a kultury. V roce 2008 žilo na území britských ostrovů přes 4 miliony cizinců, což odpovídalo přibližně 6,6% celkové britské populace (Ridley, 2009). Novinářka Anushka Asthana mluví o Spojeném království v souvislosti s počtem etnik jako o extra rozmanité zemi (Asthana, 2008: 1 – 2). Původní přistěhovalci ze zemí Commonwealthu bylo rychle doplněné o nové přistěhovalce z Asie a po vstupu do evropského společenství i o přistěhovalce z východní Evropy. Nejvíce se tato rozmanitost projevuje ve školách, kde v některých částech Velké Británie můžeme slyšet 50, 60 nebo dokonce více než 70 jazyků (Asthana, 2008: 1- 2). Problém, spojený s rozmanitostí etnik v Británii je ten, že se jednotlivá etnika mohou sdružovat ve svých národnostních komunitách a nemají tak velkou potřebu se integrovat do britské společnosti. Na místo multikulturního národa, nám zde pak vzniká spíše jakýsi „kmenový systém“, který je charakteristický svými mnohočetnými identitami (Omaar, 2008).

6.4 Monarchie

Jak silný je dnes vliv britské monarchie, je poněkud sporná otázka. Britská královna, která je dodnes formálně uznávaná jako hlava Commonwealthu, ztratila v průběhu let řadu svých pravomocí a dnes její roli považujeme spíše za symbolickou. Jak již bylo výše zmíněno, monarchie hrála velkou roli při vytváření Spojeného království Velké Británie a Severního Irska jakož i při vytváření impéria. Vliv monarchie jako pojítka britských občanů nepolevoval ani ve druhé polovině dvacátého století, kdy se novým hnacím motorem stala druhá světová válka (Morgan, 2008: 15). Dnes se však již dosti často pokládá otázka o smyslu existence monarchie. S rozpadem Impéria a vstupem do Evropské unie klesla i role monarchie. Norman Davies k tomu píše: „Tak jako všichni jejich britští poddaní se stali i všichni členové britské

královské rodiny nedávno občany Evropské unie (Davies, 2003: 692). Prozatím však britská monarchie, která zůstává symbolem tradice, odkazem na historii a nejvyšší autoritou stále přetrvává, zůstává ve středu medií a zdá se, že jí nehrozí blízký konec.

7 VIZE REDEFINOVANÉ BRITSKÉ IDENTITY

O otázce dnešní britské identity a o tom, kam bude směřovat, se vedou debaty. Faktem zůstává, že po rozpadu impéria, ukončení válek, decentralizaci moci a vlně imigrace je třeba britskou národní identitu přeformulovat. Wasson k tématu decentralizace po rozpadu impéria píše: „Nevím, proč jsme si mysleli, že se periferie zmenší a střed zůstane beze změn“ (Jack, cit. dle: Wasson, 2010: 369).

7.1 Blairův koncept

S jedním takovým návrhem na „novou“ britskou identitu přišel po zvolení do premiérského křesla, v roce 1997, Tony Blair. Ten při její definici vyzdvihoval nutnost její modernizace, kterou viděl v souvislosti s tolerancí, otevřeností a internacionalismem, obzvláště směrem k Evropě. Do jisté míry se snažil ztotožnit britské občany s Labour party, kterou viděl jako vlasteneckou stranu a sám sebe označoval jako „nového patriota“ (Driver, Martel, 2001: 464). Nové společné atributy měly být například státní zdravotnictví (National health systém) nebo sociální jistoty. Devoluce byla pak vnímána jako modernizace koncepce britství, která umožňovala Britům sdílení různých kultur. Ve své vizi Blair odkazoval na nostalgii a tradiční symboly jako je magma charta, první parlament, industriální revoluce nebo například impérium. Britskou společnost té doby označoval jako postindustriální a informační, která se přizpůsobí moderní době a jako multinárodní celek se vrátí na pole světového hráče. (Driver, Martel, 2001: 465). Dle autorů Drivera a Martela je slabinou takové to koncepce přílišný pluralismus v rámci kterého chybí nějaká nová, jasně všemi sdílená hodnota (Driver, Martel, 2001: 461 – 469).

7.2 Multinárodní koncept

Blairův koncept měl jistě své slabiny, ale stejně jako mnozí jiní přišel Blair s návrhem redefinice britství v kontextu multikulturalismu. Dle Millera je dnes britská identita jakýmsi obnoveným projektem. Stejně jako dříve vyvstala společná identita mimo jiné ze spojení Anglie, Walesu, Skotska a Irska, je dnes třeba umožnit novým národnostním menšinám, aby se aktivně podílely na vytváření jejího nového konceptu (Miller, cit. dle Robins, 2001: 481). Stejný názor, tedy, že se „nový“ britský národ, potažmo „nová“ britská identita musí brát v kontextu mnoha komunit a národů má i Gordon Brown.²⁴ Ten vnímá Británii jako společnost mnoha komunit a národů, přičemž každá z nich obohacuje společnou britskou kulturu svým odlišným národním dědictvím (Brown, cit. dle: Osmond, 2001: 124). Takovýto koncept je založen na myšlence, že spolu jednotlivá etnika nebudou soupeřit, nýbrž se budou doplňovat a vytvoří tak novou specifickou identitu „národů v národě“. Toto potvrzuje i výzkum Tariqa Modooda, který zjistil, že například asiati žijící v Británii se hlásí k identitě britsko – asijské (Morley, Robins, cit. dle Krčálové, 2007: 68).

Toto je tedy možná cesta jak se může britská identita redefinovat. Doposud se tomu tak nestalo, a to ze dvou hlavních důvodů. Zaprvé, jak již bylo řečeno, ne všichni imigranti se hlásí k duální nebo jen britské identitě. Imigrantů na britských ostrovech žije velké množství na to, aby mohli být všichni „absorbováni“ do společné identity a navíc ne všichni to tak chtějí (Ward, 2004: 125). Tomuto faktu nahrávají například i tzv. „Faith school“²⁵, které se hodně rozmohly v městech na severu země, kde je rozsáhlá asijská komunita. Tímto způsobem se daná škola, potažmo komunita stává poměrně dost nezávislá (Morgan, 2008: 16). Druhým problémem, na který multinárodní koncept naráží je kritický pohled Britů na imigranty. Už Enoch Powell²⁶ kritizoval benevolentnost imigračních

²⁴ Gordon Brown, britský politik a premiér v letech 2007 – 2010.

²⁵ Faith school – školy s náboženským charakterem. Existují v mnoha formách dle vyznání, jako například muslimská, židovská, katolická.

²⁶ Britský konzervativní politik druhé poloviny dvacátého století, známý pro svou kritiku imigrace.

zákonů a varoval Brity před vlnou zahraničních migrantů. Tehdy to mělo rasový podtext. V dnešní době nejsou Britové ani tak vyděšení z původu migranta, jako spíše z ekonomických dopadů jeho působení a z potenciálního nedostatku pracovních míst, či volných míst ve školách a nemocnicích. Podle průzkumu veřejného mínění cítí 83% Britů imigrační krizi, 84% si myslí, že by vláda měla zpřísnit imigrační restrikce, 66% cítí obavu z nedostatku zaměstnání vlivem migrace a 69% si dokonce myslí, že o práci kvůli přistěhovalectví přichází (Omaar, 2008). Pro shrnutí situace použiji slova Ellise Wassona: „Časem se možná multikulturalismus stane součástí britské identity, ale pokračující nedůvěra na obou stranách ukazuje, že tomu tak ještě není (Wasson, 2010: 369).“

8 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo představit vývoj britské národní identity a zamyslet se nad jejími význačnými atributy a dnešní existencí. Britská identita se začala výrazněji formovat počátkem osmnáctého století, kdy bylo k unii Anglie a Walesu připojeno Skotsko. Země zažívala hospodářský rozmach a byla propojena železnicí, společným jazykem, vírou, monarchií a touhou vymezit se vůči katolické Francii. Podle některých autorů, jmenovitě například Lindy Colley, byly protestantismus a boj s Francií hlavními atributy počínající britské národní identity. Dle Krishana Kumara převážilo britství nad identitou anglickou po roce 1707 a přestože rozličné identity nevymřely, obyvatelé ostrovů si začali kolektivně říkat Britové (Kumar, 2000: 589).

Přestože integrace všech dnešních částí Spojeného království neprobíhala vždy pokojně, v myslích všech obyvatel se našel společný zájem, za který stálo za to říkat si Britové. Tímto výrazným atributem bylo britské impérium. Podle mnohých bylo impérium nejdůležitějším mezníkem rozkvětu britské národní identity, a je to též období, ze kterého Britové, při svém definování se, dodnes čerpají. Do formování impéria byli přizváni všichni obyvatelé ostrovů, tedy Skoti, Angličané, Irové i Velšané. Mnoho obyvatel na obchodu, který se spolu s impériem rozvíjel, zbohatlo a umocnilo je to v kolektivním povědomí o britství. Britské impérium se rozprostíralo na ohromné části světa. Žádná jiná říše nebyla větší. Není divu, že v této době, byl pocit britství velice silný. Svým velkým světovým vlivem, možností zbohatnout a mít právo jisté „nadřazenosti“ si impérium získalo srdce mnohých Britů a stalo se tak nejdůležitějším pojítkem.

Dalšími důležitými momenty semknutí se do jednoho britského národa, byla první a druhá světová válka. Na počátku první světové války se Británie potýkala s několika vnitřními problémy, ale pod hrozbou války byly všechny odloženy na druhou kolej a Britové, včetně celého impéria, se sjednotili do jednoho svazku.

Meziválečné období bylo charakteristické euforií z vítězné války a stále silného statusu a udržení zámořských území. Avšak přes velkolepé výstavy a alegorické obrazy oslavující britskou říši, se zde již začaly projevovat první problémy spojené s velikostí impéria a vyvstaly také nové otázky o povaze a charakteru britské identity.

Podobně tomu bylo i v posledním popsaném období, tedy během druhé světové války. Wasson k této době píše: „Nikdy za celou historii Spojeného království nebylo tolik lidí hrdých na svou britskou identitu jako v hodině, kdy se Churchill objevil s králem a královnou na balkonu Buckinghamského paláce v den evropského vítězství 8. Května 1945“ (Wasson, 2010: 368). Přes vzrůstající problémy doma, i v zahraničí, byli Britové ochotni se v tak nepříznivém období stmelit, bez ohledu na to, zda jsou Skoti, Angličané, Irové, nebo Velšané a táhnout spolu pod přídomkem britské identity za jeden provaz. Avšak to, co začalo válkou za Británii, skončilo pomyslnou „válkou“ o Británii.

Jak pominula sláva impéria a hrozba strašlivých válek, začalo se v tehdejších Britech probouzet i jejich druhé, pomyslné „původní“, já, tedy skotská, anglická, irská i velšská identita. Ty začaly převažovat do té míry, že se ve druhé polovině dvacátého století (po dvojici neúspěšných referend) uskutečnila dvě úspěšná referenda o decentralizaci moci a následně byl znovu ustanoven skotský a velšský parlament. V Severním Irsku probíhal proces znovu sílení irské identity o trochu neklidněji. Irský samostatný parlament byl znovu ustanoven v dohodě, kterou mezi sebou britská vláda a irští zástupci uzavřeli po relativně dlouhodobých a krvavých nepokojích. Navíc v dnešní době stojí Spojené království před hrozbou rozpadu, a to z důvodu skotského a irského snažení o vyhlášení referenda o samostatnosti. K faktu upadající britské identity přispěla mimo jiné i imigrace, která s sebou kromě rozličných nových národů přivedla i rozličné kultury a náboženství, která už tak upadající vliv, původně silného atributu protestantství jen umocnila.

Zkrátka, to co se v poválečné Británii změnilo, byl poměr sil mezi identitou britskou a identitami místními. Zatímco v období budování impéria a až do poloviny dvacátého století zažívalo britské sebeurčení vrchol, ve druhé polovině dvacátého století jeho síla značně upadala a zařadila se až za identity místní. To, co bývalo britské, ať už to byl protestantismus, westminster, monarchie, společné se vymezení proti nepříteli, nebo imperiální rozmach se buď vytratilo, zesláblo, nebo zevšednělo.

Koncem dvacátého století tedy začalo být všem jasné, že pokud se chce něco jako britská národní identita udržet, je třeba jí redefinovat. Jeden z konceptů navrhl například bývalý britský premiér Tony Blair, který budoucnost Británie viděl především v internacionalizaci, a to především směrem k Evropě. Dalším možným konceptem je pak tzv. multinárodní koncept, který má však několik slabín. Britové jsou k imigrantům všeobecně skeptičtí a ani sami přistěhovalci ve většině případů netouží nijak výrazně po integraci do britského společenství.

Budoucnost britské identity lze tedy dle mého vidět ve dvou možných směrech. Za prvé v souvislosti s Evropou a Evropskou Unií, nebo za druhé ve vytvoření konceptu založeného na pluralitě národů, které spolu vytvářejí vyšší celek a budují svou budoucnost na odkazech různých identit.

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Adamová, Karolína (2001). Politologický slovník. (Praha: C. H. Beck).
- Asthana, Anushka (2008). Inside Black Britain. *Public policy research*. Vol. 15, No 2, s. 74 – 76.
- Bruce, Steve (2001). Religious Culture in Contemporary Britain. In: Morley, David. Kevin, Robins. *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 195 – 206.
- Colley, Linda (1992). *Britons: Forging The Nation 1707 – 1837*. (New Haven: Yale University Press).
- Connor, Walker (2003). Národ je národ, národ je stát, národ je etnická skupina, národ je.... In: Hroch, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 154 – 174.
- Davies, Norman (2003). *Ostrov: dějiny*. (Praha: BB Art).
- Driver, Stephen. Martel, Luke (2001). Blair and Britishness. In: Morley, David. Kevin, Robins. *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 461 – 473.
- Eisenstadt, S. Giesen, Bernhard (2003). Konstrukce kolektivní identity. In: Hroch, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 361 – 375.
- Ferguson, Niall (2007). *Britské Impérium. Cesta k modernímu světu*. (Praha: Prostor).
- Geist, Bohumil (1992). *Sociologický slovník*. (Praha: Victoria publishing).
- Giddens, Anthony (1999). *Sociologie*. (Praha: Argo).
- Guibernau, Montserrat (2007). *The Identity of Nations*. (Cambridge: Polity).

Hall, Catherine (2001). British Cultural Identities and Legacy of the Empire. In.: Morley, David. Robins, Kevin. *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 27 – 39.

Hattersley, Roy (2007). *Borrowed Time: The Story of Britain Between the Wars*. (London: Little Brown and company).

Childs, Peter, Storry, Mike (1997). *British Cultural Identities*. (London: Routledge).

Childs, Peter, Storry, Mike (2002). *British Cultural Identities*. (London: Routledge).

Johnson, Simon (2012). David Cameron wants independence referendum in September 2013. *The Telegraph*. 22. 2. 2012. (<http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/scotland/scottish-politics/9098749/David-Cameron-wants-independence-referendum-in-September-2013.html>, 30. 3. 2012).

Judd, Denis (1999). *Impérium: Britská imperiální zkušenost od roku 1765 do současnosti*. (Praha: BB Art).

Kohn, Hans (2003). Nacionalismus. In: Hroch, Miroslav. *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů*. (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 87 – 100.

Krčálová, Zuzana (2007). *Formování britské národní identity – faktory, které formovaly a formují britskou národní identitu [Bakalářská práce]*. (Plzeň: Fakulta filozofická, Západočeská Univerzita v Plzni).

Kumar, Krishan (2000). Nation and Empire: English and British National Identity in Comparative Perspective. *Theory and Society*. Vol. 29, No. 5, s. 575 – 608.

Maurois, André (1993). *Dějiny Anglie*. (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

McCrone, David (2001). Scotland and the Union: Changing Identities in the British State. In: Morley, David. Robins, Kevin. *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 97 – 108.

Morgan, O. Kenneth (1999). *Dějiny Británie*. (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Morgan, O. Kenneth (2008). The British Identity, 1851 – 2000. *British Scholar Journal*. Vol. 1, No 1, s. 4 - 20.

Omaar, Rageh (2008). The inconvenient truth about immigration: Rageh Omaar asks was Enoch Powell right? *Daily Mail*. 11. 4. 2008. (<http://www.dailymail.co.uk/news/article-559126/The-inconvenient-truth-immigration-Rageh-Omaar-asks-Enoch-Powell-right.html#ixzz1RAfRuomc>, 19. 3. 2012).

Osmond, John (2001). Welsh Politics in the New Millenium. In: Morley, David. Robins, Kevin. *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 109 – 125.

Palaščáková, Pavla (2012). Rozdrolí se Británie? Po skotech chtějí referendum o odtržení i Irové. *E15*. 31. 1. 2012. (<http://zpravy.e15.cz/zahranicni/politika/rozdrolí-se-británie-po-skotech-chteji-referendum-o-odtrzeni-i-irove-739277>, 17. 3. 2012).

Parekh, Bhikhu. (2000). Defining British National Identity. *Political Quarterly*. Vol. 71, No 1. s. 251 – 262.

Paxman, Jeremy (2006). *Angličané: Portrét národa*. (Praha: Academia).

Ridley, Jenny (2009). Immigration to Europe: How Many Foreign Citizens Live in Each Country. *The Guardian*. (<http://www.guardian.co.uk/news/datablog/2010/sep/07/immigration-europe-foreign-citizens?fb=naive>, 19. 3. 2012).

Robbins, Keith (1998). *Great Britain: Identities, Institutions, and the Idea of Britishness*. (Harlow: Longman).

Robins, Kevin (2001). To London: the City Beyond the Nation In: Morley, David. Robins, Kevin *British Cultural Studies: Geography, Nationality, and Identity*. (Oxford: Oxford University Press), s. 473 – 493.

Rosůlek, Přemysl (2002). Politika jako předmět zájmu politické vědy. In: Cabada, Ladislav. Kubát, Michal a kol. *Úvod do studia politické vědy*. (Praha: Eurolex Bohemia s. r. o), s. 41 – 56.

Skřivan, Aleš (1999). *Evropská politika 1648 – 1914*. (Praha: Nakladatelství Aleš Skřivan ml.).

Ward, Paul (2004). *Britishness since 1870*. (London: Routledge).

Wasson, Ellis (2010). *Moderní dějiny Británie. Od roku 1714 po dnešek*. (Praha: Grada).

Wegs, J. Robert (2002). *Evropa po roce 1945*. (Praha: Vyšehrad).

Votýpková, Dana (2012). Cameron chce referendum o osamostatnění Skotska co nejdříve. *Český rozhlas*. 9. 1. 2012. (http://zpravy.rozhlas.cz/zpravy/evropa/_zprava/cameron-chce-referendum-o-osamostatneni-skotska-co-nejdrive--1001311, 16. 3. 2012).

Wormaldová, Jenny (2007). *Dějiny Skotska*. (Praha: Nakladatelství Lidové noviny).

Elektronické zdroje:

BBC: <http://www.bbc.com/>

CIA Factbook: <https://www.cia.gov/>

CVUT: <http://people.fsv.cvut.cz/~k126/>

Encyclopedia Britannica: <http://www.britannica.com/>

Playd Cymru: <http://www.english.plaidcymru.org/>

Powis Digital History Project: <http://history.powys.org.uk/>

UK Polling report: <http://ukpollingreport.co.uk>

10 RESUMÉ

The aim of this bachelor thesis is to present a chronological development of British national identity. In this context, the work presents also attributes which have or had main influence for formation of this phenomenon. With this aim is also connected a question about today's British national identity and its future development.

British national identity has been formed since eighteenth century, when Scotland and Wales were already connected by England and The Kingdom of Great Britain was created. The main attributes for origin of British national identity were religion and need to define itself against catholic France.

In the next development British national identity was mainly reinforced by expansion of the British Empire and by two world wars. These elements empowered consciousness of britishness and also were unifying links between inhabitants of The United Kingdom.

In the second half of twentieth century the idea of britishness declined and on the contrary this time is characteristic by rise of Scottish, Welsh and Irish nationalism and also by decline of former main attributes like religion, monarchy, parliament etc.

The fact is that the future of British national identity is uncertain and must be redefined. For this purpose suggestions already exist.